

lálni. Mindez nyilván a kiadás körülményeiből következik.

A magyar nyelvű patológiai irodalom Ványó László előtt is létezett már, elég itt Kühár Flóris szövegközléseire, Hermann Ipoly László 1947-es adaptációjára és egy horvát szerzőpáros 1997-es kézikönyvére utalni; ezek a művek azonban napjainkban Magyarországon beszerezhetetlenek. Ezért, valamint az európai műveltség görög-római és zsidó-keresztény alapjai miatt is az *Ókeresztény írók lexikonának* ott a helye minden művelt értelmiségi könyvespolcán.

BUDA ATTILA

(*Szent István Társulat, Budapest, 2004, 456 oldal, 3200 Ft*)

WILLIAM ASPRAY:

Neumann János és a modern számítás- technika kezdetei

„Neumann nagy örömét lelte a pajzán, vidám versikékben és a hóboros kalapokban” – ilyen és efféle információkkal is terhel minket a történelem egyik legnagyobb polihisztoráról William Aspray. De hát bocsássuk meg neki: az információ tárolása és továbbítása az egyik szakterülete. Ezzel együtt az ehhez

hasonló adatok nem sokkal árnyalják Neumannról kialakult képünket, hiszen közös tudásunk: a nagy professzorok rendszerint szórakozottak és felettebb habókosak. Neumann is az volt, révülten jószágos és különleges ember, de „meg nem értett zseninek” még véletlenül se nevezhetnénk. Ez a könyv ékes bizonyítéka annak, hogy megértett zseni volt: társra talált a magánéletében, alkalmas volt igazi emberi kapcsolatok kialakítására kollégáival, érdekelte és értette, hogy mi történik a matematika világán túl (még ha minden a matematika világában zajlik is), és munkájában rengeteg szövegsége akad.

William Aspray szerencsére mégsem sztárbiográfiát írt. Lassan írnia kellene valakinek azt is, a figura ugyanis érdemes lenne rá, és irodalomszociológiai szempontból sem elvetendő az ötlet. De Aspray könyve sokkal inkább szakmunka: mégpedig régimódi teljességre törekvő, vonzóan precíz és rokonszenvesen szerénytelen. Fogott egy sokoldalú személyiséget, és tonnányi levéltári anyaggal felvértezve megvizsgálta annak minden oldalát. A könyv ily módon felségesen nagy ívű, s a végére – a mintegy harmadát kitevő jegyzetek mellé – még képmelléklet is került, néhány unalomig ismert és néhány teljesen ismeretlen fotóval Neumannról. Itt pedig már a felfújható sapkának is helye van.

Műve összességében leginkább Neumann kortársa és méltó barátja,

a tavaly elhunyt Herman H. Goldstine könyvéhez hasonlítható (*Számítógép Pascaltól Neumannig*, az informatikatörténet egyik alapműve). A történeti hangsúlyok mások, az igény viszont ugyanaz: a laikus olvasó rengeteg hasznos ismeretet kap egy napjainkban egyre fontosabbá váló diszciplínáról, az informatikatörténetről. (Igen, informatika és történet, mikor robanna jobban a kevercs, ha nem most?) A laikus olvasó mellett pedig ott a tudós olvasó is, így a laikus néha méteres képleteket lapozhat át, nem feledve a tudomány gyökereit.

Az említett szerzők célja közös (nem véletlen, hogy Goldstine is részt vett Aspray opusának előkészületeiben, Neumann öccsével és egyik legjelentősebb kutatójával, Nicolas Vonneumannal együtt): bizonyítani, hogy Neumann megváltoztatta a világot. Aspray művében sok Neumann-elvű gépről olvashatunk (a szovjet BESM-től az amerikai GEORGE-ig), s magáról a számítógépről, színes-szagos multimédia-köntöse nélkül, mint tudományos műszerről (hisz' valójában az).

Az ősforrásból ismerhetjük meg a számítógép-tervezés logikai alapjait. Akárcsak Neumann-nak a numerikus meteorológiával kapcsolatos úttörő és az atomfizikával kapcsolatos végzetes kutatásait, illetve a mesterséges intelligenciával, auto-

matikával kapcsolatos, több mint újszerű gondolatait. Szerepét a civil társadalomban és a politika színterében, a szervezeti életben, a Sigma Xitől a kormányzati tanácsadásig (közben a sztárbiográfus eltöpreng: vajon a polihisztor mikor aludt?).

Tizenöt év telt el a könyv eredeti kiadása és magyar megjelenése között. Kovács Győző kutatásai bizonyítják, hogy az amerikai álláspont Neumann szerepéről azóta jócskán megváltozott, nem is a legmegfelelőbb irányba. Még nyomósabbak hát egy másik „marslakó”, Teller Ede ajánló sorai: „Ez a könyv végre feltárja Neumann szerepét: hogy ő volt az eredeti géniusz a számítógépes forradalom mögött.”

Hatvan év telt el a Neumann-elvek publikálása óta, lassanként elfognak a tanúk is, a forradalom viszont még jócskán tartogat meglepetéseket. Érdekes hát a könyvet szorgosan forgatni, akár Neumann szintén a közelmúltban megjelent *Válogatott írásaival* együtt. Könyvet forgatni úgyis pompás úri passzió: régimódi dolog, hála annak, aki miatt e forradalom oly sok nyomda- és írógépdózsot verpadra juttatott.

KÉPES GÁBOR

(Fordította Béky Bogmár Attila, Vince Kiadó, Budapest, 2004, 263 oldal, 3995 forint)